

*Dłuższe urlopy macierzyńskie
nie uratują naszej demografii,
a pogorszą sytuację kobiet
na rynku pracy*

Katarzyna Michalska

Dłuższe urlopy macierzyńskie nie uratują naszej demografii, a pogorszą sytuację kobiet na rynku pracy

28 maja br. Sejm RP przyjął ustawę wydłużającą urlopy macierzyńskie do roku. Takie rozwiązanie jest tylko pozornie korzystne, ponieważ pogorszy położenie kobiet na rynku pracy, zwiększy koszty dla pracodawców oraz ZUS, a nie sprawi, że w Polsce będzie się rodziło więcej dzieci.

1.

Gdzie się rodzą dzieci?

Celem rządu jest zwiększenie dzietności...

Celem rządu jest zwiększenie dzietności¹. Zgodnie z badaniami OECD (OECD, 2007a) więcej dzieci rodzi się w krajach o:

- wysokich transferach pieniężnych dla rodzin,
- wysokich świadczeniach wypłacanych w czasie urlopów rodzicielskich,
- wysokich współczynnikach zatrudnienia kobiet,
- w krajach, gdzie wiele kobiet pracuje na część etatu oraz
- wysoki jest udział dzieci uczęszczających do żłobków i przedszkoli.

Mało dzieci rodzi się w krajach o:

- wysokim poziomie bezrobocia,
- wysokiej luce między zarobkami kobiet i mężczyzn,
- długich urlopowach macierzyńskich.

...ale dłuższy urlop macierzyński nie rozwiąże tego problemu.

Wniosek z badań jest jednoznaczny, nie o długość urlopu macierzyńskiego chodzi, ale o pewność źródła utrzymania. W tym zakresie Polska posiada już korzystne regulacje, czyli wysoki zasiłek macierzyński wynoszący 100% średnich zarobków z ostatniego roku. Niska dzietność w Polsce wynika zatem z innych przesłanek, a więc zapewne z tego, że niewiele kobiet w Polsce jest zatrudnionych (co wydłużenie urlopów macierzyńskich dodatkowo pogorszy), niewiele kobiet pracuje na część etatu i niewiele dzieci uczęszcza do przedszkoli i żłobków.

2.

Dłuższe urlopy są kosztowną propozycją

Wydłużenie urlopów macierzyńskich jest kosztownym posunięciem...

Wydłużenie urlopów macierzyńskich nie uratuje więc naszej demografii, a jest rozwiązaniem bardzo kosztownym. Zgodnie z wyliczeniami przedstawionymi w projekcie ustawy wydłużającej urlop macierzyński, wydatki na zasiłki macierzyńskie mogą wzrosnąć nawet o 60%. Oznacza to, że co roku ok. 3 mld złotych (czyli 1/20 deficytu sektora finansów publicznych z 2012 r.) będziemy wydawać na instrument, który może w ogóle, albo w bardzo niewielkim stopniu poprawić dzietność.

¹ W tekście tym nie jest analizowana sensowność zwiększania dzietności, choć warto zauważyć, że szybki wzrost liczby urodzeń spowodowałby gwałtowne zwiększenie wydatków publicznych i w konsekwencji mógłby doprowadzić do niewypłacalności państwa.

Tabela 1. Wydatki na zasiłki macierzyńskie obecnie i po wprowadzeniu zmian.

Lata	Wydatki (przy założeniu kontynuacji obecnego systemu, mln PLN)	Wzrost wydatków (przy zał., że wszyscy ubezpieczeni skorzystaliby z dłuższego urlopu macierzyńskiego, wraz ze składką emerytalno-rentową, mln PLN)	Wzrost wydatków (proc.)
2013	3831	980	26%
2014	4036	2422	60%
2015	4255	2553	60%
2016	4473	2684	60%
2017	4690	2814	60%
2018	4906	2944	60%
2019	5082	3049	60%
2020	5248	3149	60%
2021	5400	3240	60%
2022	5543	3326	60%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie autopoprawki do projektu ustawy z dn. 25 kwietnia 2013 r.

... co przyznaje również MPiPS

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej również zauważa wysokie koszty wydłużenia urlopów macierzyńskich. Tzw. ruch Matek I Kwartału wniosł o przyspieszenie terminu wejścia w życie ustawy i objęcie nowymi zasadami rodziców wszystkich dzieci urodzonych w 2013 r. Postulat ten spotkał się początkowo z odmową ze strony Ministerstwa, które wskazało na skutki finansowe:

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.) projekt ustawy został umieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Zainteresowanie pracami nad tym projektem zgłosiło 6 osób: Pani Paulina Wrzosek, Pani Aneta Olendrzyńska, Pani Alina Jankowska – Konsur, Pani Justyna Kondracka, Pani Joanna Putra i Pani Katarzyna Mądra. Pięć zgłoszeń zawierało postulat, aby z nowego urlopu rodzicielskiego mogli skorzystać wszyscy rodzice dzieci urodzonych w 2013 r., tj. także rodzice dzieci urodzonych w I kwartale 2013 r., co mogłoby zostać osiągnięte przez przyspieszenie terminu wejścia ustawy w życie. Natomiast jedno zgłoszenie zawierało postulat przyznania części uprawnień rodzicom dzieci urodzonych do 17 marca 2013 r. (w postaci np. 13 tygodni dodatkowego urlopu rodzicielskiego). **Postulaty te nie zostały uwzględnione, bowiem przyspieszenie terminu wejścia w życie ustawy lub przyznanie dodatkowych uprawnień części rodziców spowodowałoby daleko idące skutki finansowe. Ze względu na to, że FUS, w tym fundusz chorobowy są funduszami deficytowymi, tj. że wpływające od ubezpieczonych składki nie wystarczają na sfinansowanie wydatków, koszty te musiałyby zostać pokryte przez budżet państwa, co w obecnej sytuacji nie jest możliwe.**

Źródło: Projekt Ustawy z dn. 22 marca 2013 r.

Jednak 26 kwietnia 2013 r. rząd ugiął się pod presją Matek I Kwartału i zdecydował się objąć rocznym urlopem macierzyńskim wszystkie dzieci urodzone w 2013 r. Nasuwa się pytanie o źródło finansowania tego instrumentu nie tylko w bieżącym roku (Premier informował, że zwiększenie wydatków jest możliwe dzięki niższym

kosztom obsługi długu zagranicznego oraz wykorzystaniu środków z rezerwy powodziowej), ale również w latach następnych. Zwłaszcza, że fundusz chorobowy, z którego wypłacane są zasiłki macierzyńskie, jest deficytowy (zgodnie z planem finansowym FUS w 2013 r. wydatki funduszu chorobowego będą wyższe od dochodów o prawie 2 mld zł).

...które wynika m.in. z wysokości wypłacanych zasiłków.

Poza długością urlopów macierzyńskich, na wysokie koszty wprowadzonych zmian wpływa również wysokość wypłacanych zasiłków. W Polsce ZUS wypłaca przez pół roku 100% pensji². Po przyjęciu rządowego projektu również niemałe zasiłki w wysokości 80% płacy mają być wypłacane przez cały rok. Na taką rozrzutność nie stać nawet tak bogatych państw, jak Szwecja, Norwegia³ i Dania, gdzie wysokość zasiłku macierzyńskiego również ustalana jest jako procent płacy, ale nakładany jest górny limit wypłacanych świadczeń.

3.

Długi urlop to niższe zarobki i stanowiska

Długi urlop macierzyński to mniejsze szanse powrotu kobiety na rynek pracy,...

Poza wysokimi kosztami, wydłużenie urlopów macierzyńskich zmniejsza prawdopodobieństwo powrotu kobiety do pracy, m.in. z powodu dezaktualizowania się z czasem jej umiejętności i kwalifikacji (Schonberg, Ludsteck, 2011).

...niższe zarobki...

Długa przerwa w pracy wpływa również na obniżenie zarobków kobiet. Ma to zwłaszcza znaczenie dla kobiet z wykształceniem średnim i wyższym, których zarobki spadają przeciętnie o 10% (w porównaniu do kobiet bezdzietnych) wraz z urodzeniem każdego dziecka. Niższe płace związane są przede wszystkim ze spadkiem kapitału ludzkiego oraz utratą doświadczenia zawodowego w czasie przerwy w pracy (Anderson, Binder, Krause, 2002).

... i niższe stanowiska

Długie urlopy macierzyńskie sprawiają, że kobiety mają większe trudności w otrzymywaniu odpowiedzialnych i wyższych stanowisk. Wiąże się to z kosztownym szkoleniem pracownika pełniącego ważną funkcję w firmie. Pracodawca nie jest w stanie sprawdzić cech pracownika i jego przyszłej produktywności. Dlatego już na etapie rekrutacji jest skłonny dyskryminować kandydatów należących do grup ryzyka niskiej produktywności. Ryzykiem takim w przypadku młodych kobiet jest długa przerwa w pracy spowodowana urodzeniem dziecka (Schonberg, Ludsteck, 2011, Mandel, Semyonov, 2006).

4.

Urlopy macierzyńskie zwiększają zatrudnienie kobiet, ale zbyt długie już nie!

Stopa zatrudnienia kobiet nie wzrośnie, jeśli urlop jest zbyt długi...

Zdaniem Ministra Pracy Władysława Kosiniaka-Kamysza, dłuższe urlopy macierzyńskie mają pozytywny wpływ na stopę zatrudnienia kobiet. Zgadza się, ale

² Dla większości kobiet wysokość zasiłków macierzyńskich nie jest ogólnie ograniczona. W przypadku kobiet bardzo dobrze zarabiających istnieje limit wysokości świadczeń. Jednak przedmiotem tej analizy jest sytuacja przeciętnej kobiety, a nie ponadprzeciętnej zarabiającej. Z tego względu pomijam tę nieliczną grupę.

³ W przypadku, gdy kobieta zdecyduje się skorzystać z 48-tygodniowego urlopu macierzyńskiego, przysługuje jej 100% płacy bez limitów. Jeśli jednak zdecyduje się na roczny urlop macierzyński, świadczenie wynosi 80% płacy i występuje górny limit.

tylko do momentu, gdy nie są one zbyt długie. Nie ma zgodności wśród badaczy, kiedy urlop macierzyński staje się zbyt długi, ale większość badań wskazuje, że dzieje się to przed upływem roku. Zgodnie z badaniami Europejskiego Banku Centralnego, negatywny wpływ urlopów macierzyńskich zaczyna się po upływie 10 miesięcy (EBC, 2005). Inne badania wskazują, że urlop macierzyński przekraczający 9 miesięcy wpływa co prawda pozytywnie na stopę zatrudnienia kobiet, ale ma też negatywny wpływ na poziom ich zarobków (OECD, 2007b).

...ani zbyt krótki

Zbyt krótkie urlopy również zmniejszają szanse kobiety na powrót na rynek pracy. Kobiety wówczas same wydłużają okres czasu, który spędzają z dzieckiem, co zmniejsza szanse na powrót do pracy u tego samego pracodawcy (OECD, 2007b).

W Polsce już teraz urlop macierzyński przekracza optymalną dla rynku pracy długość.

Badania OECD wskazują, że optymalną długością urlopu macierzyńskiego z punktu widzenia rynku pracy jest okres 5 miesięcy⁴. Z punktu widzenia pracodawcy urlop macierzyński o długości 4 do 5 miesięcy maksymalizuje szanse na powrót kobiety do pracy w tym przedsiębiorstwie (OECD, 2007b). Oznacza to, że już obecnie urlop macierzyński przekracza optymalną dla rynku pracy długość.

5.

Zatrudnianie na zastępstwo

Minister Pracy przekonuje, że dłuższy urlop macierzyński pozwoli zwiększyć zatrudnienie również poprzez dłuższe zatrudnienie na zastępstwo. Nie zwraca jednak uwagi na niepewność, co do długości przerwy w pracy konkretnej kobiety, z jaką spotka się pracodawca.

Zatrudnienie na zastępstwo również kosztuje

Ponadto Minister nie rozważa też kosztów, na jakie napotka pracodawca w związku z zatrudnieniem na zastępstwo. Każdego pracownika trzeba najpierw przeszkolić, a to kosztuje. W związku z tym pracodawca mający do wyboru mężczyznę i kobietę o podobnych kwalifikacjach, prawdopodobnie zdecyduje się zatrudnić mężczyznę. Zatrudnienie kobiety stanowić będzie dla niego ryzyko, że po zainwestowaniu w nią, odejdzie ona na roczny urlop macierzyński, a pracodawca będzie musiał zainwestować w wyszkolenie osoby ją zastępującej.

Podsumowując, pozornie korzystna decyzja o wydłużeniu urlopów macierzyńskich będzie miała negatywne skutki nie tylko dla finansów publicznych, ale również dla samych zainteresowanych, czyli młodych matek. W wyniku wydłużenia urlopów macierzyńskich pogorszy się położenie kobiet na rynku pracy, zwiększą się koszty ponoszone przez pracodawców oraz zwiększy się deficyt funduszu chorobowego ZUS. Najgorsze jest jednak to, że mimo wysokich kosztów, narzędzie to nie sprawi, że w Polsce będzie się rodziło więcej dzieci. Nie osiągniemy więc zakładanego celu.

⁴ Autorzy badania podają optymalną długość urlopu macierzyńskiego po odniesieniu wysokości świadczenia do płacy na zasadzie pełnej ekwiwalentności. Oznacza to, że przy urlopie macierzyńskim wynoszącym 10 miesięcy i wypłacie świadczenia na poziomie 50% płacy, długość urlopu wg zasady pełnej ekwiwalentności wyniesie 5 miesięcy.

Bibliografia

1. Anderson D. J., Binder M., Krause K., The Motherhood Wage Penalty: Which Mothers Pay It and Why?, *The American Economic Review*, Vol. 92, No. 2, 2002
2. EPILWC, Parental leave in European Companies, 2007
3. Genve V., Salvador R., Lamo A., European Women Why do(nt) they work?, ECB, 2005
4. Mandel H., Semyonov M., A Welfare State Paradox: State Interventions and Women's Employment Opportunities in 22 Countries, *American Journal of Sociology*, 2006
5. OECD, 2007a, Can Policies boost birth rates, Policy brief, 2007
6. OECD, 2007b, Babies and bosses – Reconciling work and family life, 2007
7. Schonberg U., Ludsteck J., Expansions in Maternity Leave Coverage and Mothers' Labor Market Outcomes after Childbirth, 2011
8. Ustawa z dn. 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy
9. Ustawa z dn. 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa
10. Projekt ustawy z dn. 22 marca 2013 r. o zmianie ww. ustaw.
11. Projekt ustawy z dn. 25 kwietnia 2013 r. o zmianie ww. ustaw.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Pomóż nam chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym.

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego i skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, przyjdź nasze działania swoim darem pieniężnym. Twój dar umożliwia nam działalność oraz potwierdza słuszność i skuteczność naszego wysiłku.

Każda darowizna jest dla nas ważna. Potrzebujemy zwłaszcza regularnego wsparcia. Zachęcamy do dokonywania nawet niewielkich, lecz regularnych wpłat.

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju - FOR
Al. J. Ch. Szucha 2/4 lok. 20
00-582 Warszawa

Kontakt

tel. +48 22 628 85 11
e-mail: info@for.org.pl
www.for.org.pl

Kontakt do autora analizy

Katarzyna Michalska
e-mail: katarzyna.michalska@for.org.pl

/Recenzent: Paweł Dobrowolski